

features of the individual author's style as the basis for mastering technical and sound creation tasks. The scientific novelty lies in the fact that for the first time the author analyzes the interconnection of traditions and innovative searches in the field of creating an executive-didactic repertoire for pianists in the class of general and specialized piano in the genre system of a cycle of programmatic preludes and small cycles with the help of contemporary composer creativity. R. Tsis's piano cycles have a significant didactic potential from the standpoint of understanding interpretative tasks in terms of different stylistics, genre varieties, principles of texture organization, composing techniques and sounding aspects. With a rather modest technical arsenal and small scale compositions, they reproduce a variety of formative techniques and principles of melodic development. Due to the presence of small cycles and the monogamous suite of preludes, it is possible to simulate the selection of the repertoire depending on the tastes, preferences and interpretive-didactic needs of a particular representative of the class of general and specialized piano. This approach allows individually to form the most appropriate set of works that would gradually build and develop the aesthetic and performing-interpretive potential of the student, his ability to solve artistic tasks and overcome technical difficulties. The key to success is to engage in a multi-role and multi-genre repertoire with the ability to separate individual thumbnails or, conversely, simulate suites-cyclic structures.

Key words: *didactic repertoire, piano prelude, small cycle, interpretive tasks, sound creation aspects.*

Стаття поступила до редакції 15 квітня 2019 року.

УДК 78.2У

DOI: <https://doi.org/10.33398/2310-0583.2019.44.114.129>

Любомир Мартинів

**МУЗИКА ЯК СКЛАДОВА ПРОЦЕСІВ
ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОГО
ЖИТТЯ ДРОГОБИЧЧИНИ КІНЦЯ ХІХ - ПОЧАТКУ ХХ
СТОЛІТЬ**

Мартинів Любомир Ігорович – кандидат мистецтвознавства, провідний концертмейстер кафедри культурології та мистецької освіти Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка, Дрогобич (Україна).
E-mail: Liubomyr.Martyniv@i.ua

ORCID 0000-0001-7826-3968

Музика як складова процесів професіоналізації культурно-мистецького життя Дрогобиччини кінця ХІХ – початку ХХ століть

Метою даної розвідки є аналіз музично-мистецьких складових культурно-просвітницьких процесів в житті української громади Дрогобиччини міжвоєнного періоду, які готують підґрунтя для подальшої професіоналізації фахової музичної освіти. Методологія дослідження полягає у використанні ретроспективного та структурно-системного методів при аналізі джерел; історичного – при дослідженні особливостей розвитку традицій виконавства та формування засад музичної творчості в контексті мистецько-культурного життя регіону. Наукова новизна полягає у тому, що автором вперше виокремлено і комплексно розглянуто музичні складові культурно-просвітницької діяльності українських громадських об'єднань Дрогобиччини досліджуваного періоду. Послідовна діяльність громадських, спортивних, ремісничих, культурно-просвітницьких і співацьких спілок та товариств Дрогобиччини з численними аматорськими колективами при них зумовили високу їх творчу активність, потужний соціальний запит на музично-концертну діяльність в контексті національно і соціально значимих подій, усвідомлення потреби її централізації і професіоналізації на рівні осередків у багатьох містечках та селах регіону. Багатогранне дослідження окреслених аспектів дає можливість виявити джерела формування професіоналізації актуальних для регіону форм концертної практики та відповідних для них потреб в фаховій підготовці музикантів-практиків.

Ключові слова: *громадські спілки, товариства і об'єднання, культурно-мистецьке життя, професіоналізація музично-концертної діяльності.*

Постановка проблеми. Розвиток музично-мистецьких процесів Дрогобиччини ХІХ – пп. ХХ століть нерозривно пов'язаний з діяльністю музичних, співацько-хорових, культурно-освітніх, спортивно-громадських, туристичних і руханкових (гімнастичних) товариств (та їх регіональних і периферійних філій).

Наприкінці ХІХ – поч. ХХ століття діяльними були товариства як: касинове (клубне) товариство «Руська бесіда» (1861, Львів), громадська організація культурно-освітнянського спрямування «Просвіта» (засноване в Галичині у 1868 році), освітньо-виховне товариство «Рідна школа» (1881, Львів, первісна назва – «Руске

Товариство Педагогічне»), найбільша жіноча організація Галичини «Союз українок» (1917, Львів), спортивно-пожежно-руханкове товариство «Січ» (1900, Завалля Снятинського повіту), національна скаутська організація «Пласт» (1912, Львів) та низка інших. Їх діяльність мала на меті самоорганізацію української громади навколо національних і культурних цінностей, формування громадянської позиції та національної ідентичності, які забезпечили б можливість протистояти процесам колонізації.

Найбільш послідовно аналіз хорового руху з позицій соціокультурних запитів української громади вказаного періоду досліджує І. Бермес [1; 2]. Музично-мистецькі аспекти діяльності громадських об'єднань традиційно розглядаються як маргінальні в дослідженнях історії «Просвіти» М. Ромаяка [15], Б. Осередчука [11], М. Гаврилюка [5], культурного життя Галичини міжвоєнного періоду [10; 16; 18; 19], життєписів окремих персоналій [6]. Важливим доповненням комплексної картини слугують звітні документи [8], статистичні дані [15], ювілейні публікації та проблемні статті в пресі [3; 4; 7; 13; 14].

Метою даної розвідки є аналіз музично-мистецьких складових культурно-просвітницьких процесів в житті української громади Дрогобиччини міжвоєнного періоду, які готують підґрунтя для подальшої професіоналізації фахової музичної освіти.

Виклад основного матеріалу. Культурна діяльність освітніх, ремісничих, патріотично-просвітницьких, кооперативних, руханково-спортивних, туристичних, жіночих товариств, об'єднань та спілок, посилено компенсувала суспільні потреби української громади у концертно-театральній діяльності в містах, містечках і селах краю. Філії більшості з них були діяльними і на Дрогобиччині. Обов'язковою формою їх роботи було влаштування урочистих академій, вечорниць, базарів, релігійних свят, як самостійно так і у співпраці з іншими творчими одиницями, а також гастрольні виступи.

Численні ремісничі об'єднання Дрогобиччини підтримували діяльність хорів (такими були, наприклад, співочі гуртки «Робітничої громади», які діяли в Дрогобичі, Східниці, Стебнику, чоловічі хори міщанського товариства «Зоря» у Дрогобичі та Бориславі), театральних гуртків та інструментальних колективів (мандолінових, балалаєчних, сальонових/камерних оркестрів). До громадських святкувань, у яких вони фігурують, належать «Свято Крут»,

«Літературно-мистецькі вечори», «Свято Лесі Українки» (27 вересня 1933 р.), «Студентські вечорниці», «Маланки» та ін.

8 грудня 1868 року з ініціативи А. Вахнянина, О. Огоновського, Ю. Лаврівського, В. Федоровича, О. Партицького було започатковано українське громадське товариство «Просвіта». Однією з найбільш продуктивних в плані організації музично-мистецького життя стала Дрогобицька філія «Просвіти», закладена у 1903 році [5, с. 460]. Новозаснована організація невдовзі, 6 липня, влаштувала перші у місті Шевченківські вечорниці. Протягом трьох років Дрогобицька філія «Просвіти» вже започаткувала у навколишніх населених пунктах 44 осередки, що вказує на стрімке поширення культурницької діяльності в регіоні, а отже і на потребу у кваліфікованих керівниках колективів і підготованих виконавцях концертних номерів інших жанрів. При осередках товариства діяли аматорські хори, інструментальні і танцювальні колективи, театральні гуртки, ними велась інтенсивна культурно-просвітницька робота, яка включала численні форми музикування. Дослідниця хорового руху регіону І. Бермес вказує: «Дрогобицька філія «Просвіти» влаштовувала літературно-музичні та музично-вокальні вечори, концерти, свята, фестини, подорожі по краю; засновувала народні школи тощо. До найважливіших починань Товариства віднесемо організацію Шевченківських концертів і академій, що були важливим засобом у боротьбі за відродження українства в Галичині. Товариство насамперед прислужилося справі культурного піднесення українського народу через заснування хорових колективів, театральних гуртків і оркестрів, улаштуванням найрізноманітніших мистецьких заходів. Здебільше сільські громади Дрогобищини утримували при читальні хор, подекуди театральний гурток чи оркестр» [1, с. 50].

Документальні свідчення про функціонування просвітянських сільських громад Дрогобищини з хоровими колективами, театральними осередками та інструментальними формаціями включають містечка і села Більче, Воля Якубова, Гаї Вижні, Добрівляни, Медвежа, Млинки Шкільникові, Вацевичі, Ріпчиці, Волоща, Стебник, Новий Кропивник, Орів, Уріж, Трускавець, Тустановичі-Тукову Гору, Грушів та ін.

У 1930-х роках найбільшим мистецьким рівнем відзначалися хори читалень у Ріпчицях (диригент Олекса Пристай), Ластівках (диригент Петро Кантор), Гаях Вижних (диригент Михайло

Смутний), Гаях Нижних (диригент Михайло Добош), Грушові (диригент професор Іван Чаповський), Болехівцях (диригент Федь Добош), Попелях (диригент Михайло Хомутник), хор Дрогобича-Задвірної (диригент Іван Городиський).

Окрім драматичних вистав і театралізованих складових академій та релігійних свят, у містечкових і сільських осередках можна зауважити прагнення поєднати сценічну дію з музичним рядом і навіть спроби постановок співоігор та оперет. Так, театральний гурток читальні «Просвіти» с. Гаї Нижні 30 липня 1933 р. здійснив постановку співогри Віктора Матюка за мелодрамою І. Мидловського «Капраль Тимко» [4, с. 3], отже перехід до музично-драматичних вистав свідчить про зрослий виконавський потенціал регіону.

До діяльності просвітян долучались найбільш освічені жителі сіл, нерідко – місцеві парохі, вчителі та освічені аматори музичного мистецтва. Саме вони й постають головною рушійною силою в музичній освіті, беручи на себе завдання фахового вишколу учасників концертних програм. Часто успішні мистецькі діячі (диригенти, співаки, інструменталісти, а також педагоги), пов'язані працею чи службою з Дрогобичем чи Львовом, з патріотичних позицій підтримували творчі контакти з колективами сіл, з яких вони походили. Все це зумовлювало зростання рівня культурного життя регіону в цілому, розширення, ускладнення і вдосконалення форм музично-мистецької діяльності, а отже й спонукало до створення осередків фахової підготовки концертної та сценічної діяльності.

Важливим моментом усвідомлення цієї необхідності стало започаткування музичної освіти не у Дрогобичі, а окремому селі, де для цього, очевидно, були сприятливі передумови: «Чи не найбільшим досягненням просвітян у перші роки діяльності стало заснування музичної школи в с. Уличне, ймовірно, першої на Дрогобиччині [5, с. 460]. Воно відбулось за сприяння тодішнього голови Дрогобичської «Просвіти» адвоката Ярослава Олесницького. Навчальна установа давала змогу дітям простого люду навчатися музичного мистецтва, підносила культурний рівень сільської громади, позаяк учні долучалися до різних артистичних імпрез. Навіть початкова ланка мистецької освіти певною мірою сприяла розвою національної культури, професійному зростанню українських музичних кадрів» [1, с. 50].

Оркестром з Уличного опікувався і диригував отець Модест

Горницький¹. Це був колектив, який гастролював не лише у Дрогобичі, але й у цілому повіті, багатством репертуару конкурував з місцевим духовим оркестром, з успіхом виступав в елітарних розважальних закладах, на вечорах української громади [6, с. 24-25, 36].

З просвітянських колективів маємо документальні свідчення про діяльність осередку у Тустановичах (диригенти хору Юрій Гаврилів та Михайло Іваненко², останній керував також театральним гуртком), оркестру під керівництвом Є. Мінчака с. Солець, струнних оркестрів с. Криниця (під орудою І. Дубика і О. Мацейка), хор і драмгурток діяли в с. Довгому, осередок у Нагуєвичах мав хор, театральний, танцювальний та оркестровий колективи.

При філії «Просвіти» у Дрогобичі діяло 5 читалень: на Війтівській Горі-Болонна (мала хор, сформований з випускників гімназії ім. І. Франка під орудою Михайла Добоша, і драмгурток); на передмістях Завіжне (драмгурток) і Задвірне (хор); дві читальні на Лішнянським передмісті (зараз – вул. Стрийська, І. Франка, Горішня Брама). Вони опікувалися підготовкою українських громадських свят св. Андрія, Миколая, Різдва, урочистих академій, фестин, роковин «Просвіти» та інших урочистостей. Обов'язковою складовою кожної імпрези були виступи хорів, театралізовані постановки, інструментальні та оркестрові номери. Серед вистав

---

¹ Батько знаного музиканта наступної генерації – Нестора Горницького – випускника консерваторії ПМТ (клас контрабаса чеського музиканта – проф. А. Гарванека) та оперної школи Чеслава Заремби, виконавця на віолончелі і контрабасі, співака-тенора в українських кількох театральних трупах, керівника власної антрепризи і трупи оперети українського оперного театру, оркестрового диригента, педагога вокалу і контрабасу, співзасновника оркестру Львівської філармонії у повоєнний період (разом з І. Паїном та Д. Хабалем). Власне у батьковому оркестрі с. Уличне та оркестрі з 38 осіб у с. Скляно (Шкляно), де М. Горницький очолював парафію згодом, він і розпочинав свою концертну діяльність.

² Михайло Іваненко – випускник фізико-математичного факультету Київського університету. У 1924/1925 н. р. був прийнятий до Української коєдукаційної гімназії ім. І. Франка у Дрогобичі на посаду викладача математики (IV-VI класи); руханки (V клас); співу, теорії музики (I, III класи); хорального співу (усі класи). Очоловав бурсу на вул. Святого Івана Хрестителя, керував хором і пластунською організацією учнів української коєдукаційної гімназії ім. І. Франка, працював другим диригентом «Дрогобицького Бояна» [8; 2, с. 240-245].

театрального осередку були «Верховинці», «Безталанна», «Мамона», «Орендар у клопоті» та ін. [15, с. 474]. Хоровий колектив був популяризатором українського репертуару.

При читальні (на вул. Болонній) функціонували мішаний хор і оркестр. Хор очолював Володимир Дуб (під його керівництвом згодом діяв та гастролював об'єднаний хор «Об'єднання праці українських робітників нафтової промисловості» м. Дрогобича, виступаючи у Млинках Шкільникових, Бориславі, Стебнику, Підбужі, Східниці, Мединичах та ін.) [13, с. 6], а згодом хор і струнно-щипковий оркестр читальні (колектив у складі балалайок, мандолін і гітар) очолив гітарист – В. Осередчук [11, с. 278]. Хоровий репертуар був традиційно представлений колядками, щедрівками та іншими фольклорними обробками, а також оригінальними композиціями українських митців.

Про розмах мистецької справи просвітянських осередків красномовно свідчать звіти голови філії Степана Витвицького. Від 1924 року, коли владою було зруйновано просвітянську організацію, на Дрогобиччині діяли лише три осередки, протягом двох років їх чисельність зростає до 67 і розгорнула активну комунікацію з навколишніми селами, важливою складовою яких була музично-театральна діяльність.

У звіті, виголошеному на загальних зборах у Дрогобичі 29 червня 1933 р. наведено дані: «Театральних гуртків є 41 – дали вистав 222; хорів є 12, оркестр – 2. Уладжено свят: Мазепи – 4, Шевченка – 14, Франка – 3, Просвіти – 5, ріжних концертів – 21, фестинів – 5» [3, с. 3]. Загалом у 1933 році читальні «Просвіти» на Дрогобиччині підготували 344 мистецькі акції. У святкуванні річниці «Просвіти» 7 квітня 1933 року, окрім хорових колективів учнів української гімназії, народної школи ім. Т. Шевченка, просвітянського хору читальні з дрогобицького осередку (вул. Стрийська), «Дрогобицького Бояну» і читальняного хору с. Грушів брав участь оркестр балалаечників (так в Галичині нерідко іменувалися дуже популярні у міжвоєнну добу в цілій Європі «неаполітанські» оркестри, укладені зі струнно-щипкових інструментів) читальні з осередку вул. Болонної. За два роки (1935 р.) статистичні звіти засвідчують: «Театральних гуртків – 48, дали 398 вистав, хорів... – 24, а співаків у них – 713. Хори дали 178 свят і концертів» [12, с. 2]. Стабільною складовою хорового репертуару цього періоду були оригінальні композиції М. Лисенка,

О. Нижанківського, М. Вербицького, С. Людкевича, К. Стеценка, М. Леонтовича, Л. Ревуцького, стрілецькі пісні М. Гайворонського, Р. Купчинського, обробки народних пісень.

У велику мистецьку подію перетворилося й святкування 30-річного ювілею філії «Просвіти» (4 червня 1934 р.) та академії, приуроченої до річниці Ю. Федьковича. В урочистостях, на яких, згідно свідчень преси, були присутні 20 тисяч глядачів, брали участь хори читалень у Ріпчицях, Ластівках, Гаях Нижних, Грушові, Болехівцях, Попелях, Дрогобичі-Задвірній, хори «Рідної Школи» з Даляви (диригент Л. Шумський) і Тустановичів (диригент Ю. Гаврилів), хор «Сурма» з Трускавця (диригент О. Білас) та «Дрогобицький Боян». Вони виступали з окремими програмами та зведеним хором (загальним числом 367 співаків) під орудою професора Михайла Іваненка з виконанням гімну для мішаного хору «Вкраїно-мати! Кат сконав» К. Стеценка на текст С. Черкасенка.

«Найбільше оплесків зібрав хор читальні в Ластівках, який визначився незвичайно чистими та дзвінкими голосами, хор з Тустанович і хор дрогобицької читальні на Задвірнім. ... Виспіванням національного гімну покінчилося це величаве Свято, що залишило по собі незабуті спомини у всіх його учасників та було найкращою нагородою за всю дотеперішню працю й одночасно могутнім доказом того, що систематична, творча праця приносить надсподівано гарні і тривкі успіхи», – писав оглядач часопису «Діло» [18, с. 5].

Однак інші акценти і пріоритети розставив у своєму баченні мистецької вартості події фаховий музикант, директор Дрогобицької філії Музичного інституту ім. М. Лисенка професор Б. П'юрко, який у рецензії в місцевому періодичну виданні «Бюлетин» зазначив: «На першому місці мусимо поставити хор із Тустанович, який шляхетністю звуку й виконанням належить безперечно до найкращих хорових одиниць краю. В хорах з Трускавця і Дрогобич-Стрийська давалася відчутти диспропорція між добрим жіночим, а слабшим мужеським голосовим матеріалом. Селянські хори виказували переважно подібний рівень мистецького виконання і голосового стану... Правильним був підхід диригентів, що підібрали більшість точок з творів Леонтовича, цеї незглибимої скарбниці народньої музики. Народні пісні в легких, але мистецьких розкладках Артемовського, Лисенка, Стеценка, Кошиця, Степового і Леонтовича, зі західноукраїнських Гайворонського, Колесси і

Людкевича повинні стати «залізним репертуаром» кожного хору. Дуже чисто й музикально співав мішаний хор зі с. Ластівок. ... Треба ствердити, що хорова справа в повіті поставлена вдовольняюче й ... дальша праця ... повинна поступати в напрямі поглиблення і поширення цієї роботи» [14, с. 5–6].

Зрозуміло, що масштаби хорової діяльності вивели на порядок денний потребу координації зусиль в організації культурно-мистецького життя краю і шляхів його професіоналізації. З цією метою у 1937 році було висунуто ідею створення Співки хорів філії товариства «Просвіта» у Дрогобичі під керівництвом о. Северина Сапруна, поради, яка б надавала консультації щодо формування репертуару та особливостей хормейстерської передконцертної роботи, проведення окружних змагань читальняних хорів (конкурсу хорів регіонального рівня) [15, с. 474].

Масовий характер музично-виконавського руху потребував об'єднання зусиль в організації та професійному вишколі. Його основні напрямки окреслив С. Людкевич у доповіді «Організація музичного виховання», виголошеній на Першому українському педагогічному з'їзді 2 листопада 1935 року. Вона стала своєрідним підсумовуючим і водночас програмним документом щодо музичної складової діяльності товариства «Рідна школа», неодноразово передруковувалась у періодичних виданнях наступних років. Генеральними векторами музично-освітньої діяльності у ній окреслено: 1. Заснування і плекання просвітянських хорів і оркестрів; 2. Виховання відповідних диригентів для тих гуртків; 3. Улаштування музичних курсів диригентів, збірних концертів хорів і оркестрів; 4. Застосування музичних бібліотек, збирання та видання придатного для хорів та оркестрів репертуару» [9].

Осмилення та конкретизацію засад аматорської та фахової музичної освіти розкрито у документах «Положення про порядок діяльності хорових гуртків при читальнях «Просвіти»»; «Проект двомісячного курсу для диригентів просвітянських хорів» і «Правильник хору при читальні «Просвіти»»; «Правильник союзу українських хорів».

Музично-мистецькими тенденціями наділена й діяльність професійних, жіночих та спортивно-патріотичних об'єднань і спілок («Сільський господар», «Союз українок», «Пласт», «Січ»). Філія товариства «Союз Українок», яка почала діяльність в Дрогобичі ще 1916 р. мала на меті централізацію й скерування громадянської

активності жіночої частини української спільноти. При Союзі діяли хор, музично-драматичний гурток і оркестр. Вони були незмінними учасниками таких урочистостей, як «Свята матері», «Свято пісні», академії на вшанування Н. Кобринської. Особливою розважально-просвітницькою формою, плеканою в жіночих організаціях були «Вечори народної ноші і звичаїв», де з коментарями відтворювались цілісні обрядові дійства у автентичних строях.

Натомість, при організації «Пласту» у Бориславі успішно функціонував мандоліновий оркестр під орудою інженера І. Озаркевича, у складі якого було 15 осіб. У програмі Шевченківського концерту, що відбувся у травні 1930 р., виступав оркестр туристично-спортивного товариства «Підгір'я» (1931-1936 рр.), яким також керував І. Озаркевич. В ньому брали участь студенти гімназії та Учительської семінарії (близько 100 осіб).

Власну специфіку діяльності мали співацькі (хорові) товариства «Дрогобицький Боян», «Бориславський Боян», «Сурма» в Трускавці, «Теорбан» (у Східниці), «Кружок любителів музики», етнографічний гурток «Академічне братство». Їх виконавська діяльність, спрямована на консолідацію мистецьких сил навколо національно-патріотичної ідеї, зумовлювала піднесення аматорських форм музикування, насамперед хорового, у значно скромнішій мірі – камерно-інструментального та оркестрового. Обов'язковою складовою їх діяльності була участь у національних урочистостях, ювілейних академіях. Необхідність підвищення якісного рівня інструментального виконавства викликала до життя заснування музичних гуртків і класів при спілках і товариствах, що слугували основою музичного професіоналізму. У деяких з осередків функціонували інструментальні гуртки, що давало можливість ведення оркестру. Ряд товариств долучалися до нотовидавничої справи, з їх ініціативи започатковувались мистецькі змагання та огляди, нерідко саме товариства виступали спонсорами зарубіжної освіти регіональних музикантів за кордоном.

Після заснування материнського осередку хорового товариства «Боян» у Львові 24 грудня 1890 р. за його зразком було започатковано аналогічні інституції у інших містах Галичини, зокрема у Дрогобичі та Бориславі. На базі об'єднання мережі хорових товариств «Боянів» у єдину організацію в 1903 р. було утворено «Союз Співацьких та Музичних Товариств» (пізніше – «Музичне товариство ім. М. Лисенка у Львові») з Вищим музичним

інститутом при ньому – як першою послідовно сформованою інституцією професійної музичної освіти в українському середовищі, де відбувалася апробація та формування системи дисциплін, навчальних планів, принципів діяльності, методичного забезпечення, форм мистецької співпраці з іншими творчими, громадськими та освітніми спілками та установами. А згодом розгорнено роботу мережі його 14 філій та окремих («експонованих») класів, що зумовило багаторівневість та професіоналізацію музичної освіти та якісні зміни у подальшій концертній практиці. Самі ж регіональні осередки «Боянів», діяли як аматорські громадські об'єднання, що опікувались мистецькими подіями регіону, до певної міри виконуючи адміністративні функції концертних бюро чи філармоній, при них функціонували чоловічі та мішані хорові колективи, здійснювалася координація та консолідація творчої співпраці з іншими осередками, книго- і нотовидавнича діяльність, виходили періодичні видання. Все це давало змогу утвердження національної самосвідомості та слугувало потужним каталізатором у процесах єднання громади.

За участю «Дрогобицького Бояна» 29 червня 1923 року святкувався Ювілей Окружного Відділу «Взаємної Помочі Учителства». Музична складова події включала хорові, вокальні та скрипкові композиції: «Хорові продукції виконав дрогобицький «Боян» під управою п. М. Іваненка і треба признати, що виконання було під кожним оглядом поправне. Два барітонові соля відспівав п. Теофіл Дуб¹, диригент «Борисл. Бояна», а виконав їх так старанно, що міг вповні вдоволити і найвибагливішого критика. Так само вдовольюче випало скрипкове сольо п. Гаврищука. Супровід фортепяновий спочивав у руках Вп. п. інжинерової Кулицької» [17, с. 4]. Очільник «Бориславського Бояна» Т. Дуб свого часу керував хором Дрогобицької гімназії.

Співіснування аматорської та фахової гілок музичної діяльності створила підстави для цікавих форм співпраці та збагачення творчого потенціалу у формуванні програм. Так, 17 травня 1924 р.

---

¹ Уродженець Дрогобиччини, Теофіл Дуб (1891-1978), закінчив вокально-музичні студії у Ташкенті і впродовж чотирьох років провадив у цьому місті активну музичну діяльність як соліст-виконавець і керівник хорів при товаристві української громади Туркестану. В 1921 році повернувся на батьківщину і став організатором хорового руху, диригентом «Бориславського Бояна» та гімназійного хору, вокалістом-концертантом.

«Бориславський Боян» у залі місцевого Жидівського дому ініціював благодійну концертну програму на користь кооперативу «Український театр» у Львові за участю оперної співачки Софії Федичківської (яка виконувала арії з опер та пісні Д. Січинського) і піаніста Тараса Шухевича як виконавця низки фортепіанних композицій. Хор долучився виконанням фольклорних обробок, у яких виступив солістом диригент хору Теофіл Дуб [16, с. 4].

Успішно проявив себе як диригент великого мішаного (понад 80 учасників) та чоловічого хорів «Дрогобицького Бояна»¹ о. С. Сапрун, водночас він постав як засновник та головний редактор часопису «Боян» (червень 1929 – травень 1930), організатор, учасник та диригент камерно-інструментальних ансамблів й оркестрів. З приходом до керівництва хорами «Бояна» у Дрогобичі високопрофесійного музиканта із зарубіжною освітою Богдана П'юрка репертуар колективу збагатився тематичними програмами, композиціями української та світової хорової класики, оперними фрагментами. У 1932 р., згідно звітів «читальні дали 275 вистав, концертів та інших імпрез» [18, с. 5]. Ініціатива об'єднання й координації зусиль мистецьких організацій з метою професіоналізації концертних форм діяльності походила від Співацького товариства «Боян» у Львові, однак передбачала відкритість до співпраці будь-яких національних музично-мистецьких формацій: «Організаційний Комітет Союзу Українських Хорів взиває всі «Бояни» і хори вступати в члени наміченого Товариства і як також перевести ресстрацію всіх хорів і співочих гуртків в своїм окрузі і заохотити їх до вступлення в члени Союзу» [7, с. 4].

Паралельно з українськими мистецькими об'єднаннями у Дрогобичі діяли філії хорових товариств «Спілки музичних і співацьких товариств Малопольщі» («Małopolski Związek towarzystw muzycznych i Śpiewackich»), заснований у Львові в 1913 році. Це об'єднання включало 12 колективів у Львові та низку творчих спілок (хорів, духових, струнних, мандолінових оркестрів), які працювали в Самборі, Коломиї, Тернополі, Дрогобичі, Бориславі і вели активну концертну діяльність. Зокрема «Лютня» («Lutnia»), «Ехо» («Echo»), а також «Товариство любителів музики» («Towarzystwo miłośników

---

¹ Керування цими хорами згодом передавав професійним музикантам – М. Іваненкові, Б. П'юркові.

музики») мали свої осередки у Дрогобичі і вели концертну діяльність в регіоні. З гостинними виступами Дрогобич та довколишні містечка та села відвідував хор співацького товариства «Narfa», який від 6 по 23 серпня 1921 року здійснив тривале турне, що охопило Самбір, Стрий, Трускавець, Дрогобич, Калуш, Станиславів, Коломию, Чортків, Снятин, Тернопіль і Золочів. Хор виступав під орудою Антонія Кінальського спільно з солісткою, співачкою Марією Левицькою [19]. До гастролуючих колективів належало і львівське студентське співацьке товариство «Lwowski Chór Technicki» під керівництвом Адама Гарасовського, яке у червні 1928 року дало концерти у Дрогобичі і Бориславі.

Висновки. Послідовна діяльність громадських, спортивних, ремісничих, культурно-просвітницьких і співацьких спілок та товариств Дрогобиччини з численними аматорськими колективами при них зумовили високу їх творчу активність, потужний соціальний запит на музично-концертну діяльність в контексті національно і соціально значимих подій, усвідомлення потреби її централізації і професіоналізації на рівні осередків у багатьох містечках та селах регіону. Активне піднесення хорового руху, збагачення організованих форм аматорського інструментального музикування, розвиток і якісне зростання форм концертної практики, зародження осередків фахової підготовки зумовили випрацювання спільної стратегії подальшого розвитку і професіоналізації творчої діяльності.

Література

1. Бермес І. Л. Культурно-просвітницькі товариства Дрогобиччини в розбудові мистецького життя регіону. 1900-1939 рр. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Вип.13. Рівне: РДГУ, 2008. С. 48–57.
2. Бермес І. Михайло Іваненко і музичне життя Дрогобиччини (20–30-ті роки ХХ ст.). Вісник. Прикарпат. ун-ту. Мистецтвознавство. Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2008. Вип. XII-XIII. С. 240–245.
3. Бюлетин. 1933. Ч. 6. 1 липня.
4. Бюлетин. 1933. Ч. 7. 1 серпня.
5. Гаврилюк М. «Просвіта» Дрогобиччини колись і тепер. Дрогобиччина – земля Івана Франка. / Упоряд. М. Шалата. Дрогобич: Відродження, 1997. Т. 4. С. 460–465.
6. Галій М. Нестор Горницький. Життєвий та творчий шлях, педагогічна та організаційна діяльність. Спогади. Львів: Ліга-Прес, 2017. 250 с.

7. Діло. 1928. № 77. 05.04. С. 4.
8. Звіти класних керівників, особисті листи учнів, листування та ін. документи про діяльність української приватної гімназії ім. І. Франка в Дрогобичі Т. 1. ЦДІАУ м. Львів. Фонд 206. Опис 1. Од. зб. 893.
9. Людкевич С. Організація музичного виховання. Рідна школа, ілюстрований часопис для всіх. Львів. 1937. Р. IV, Ч. 22. 15 листопада.
10. Нога О. Хроніки міста театрів. Театральне життя Львова 1920-1944 років. Львів: НВФ «Українські технології», 2006. 268 с.
11. Осередчук В. Кооператива й читальня «Просвіти» при вул. Болонній. Дрогобиччина – земля Івана Франка. Т. 1. С. 276–279.
12. [б. а.] Праця читалень в році 1935. Бюлетин. 1936. Ч. 6-7. Червень-липень.
13. [б. а.] Робітничий хор у Дрогобичі. Голос Підкарпаття. 1943. № 26. 27.06. С. 6.
14. П'юрко Б. Оцінка продукції хорів під час 30-літнього Ювілею Філії «Просвіти» в Дрогобичі в дні 24 червня 1934. Ювілейний Бюлетин. 1934. Ч. 6. 1 липня.
15. Романяк М. Там просвітянська молодість моя. Дрогобиччина – земля Івана Франка. Т. 4. С. 472–474.
16. [Учасник]. Борислав. Концерт пп. Федичківської і Шухевича. Діло. № 119. 1924. 31.05. С. 4.
17. Ювілей Округного Відділу Взаїмн. Помочі Учителства. Діло. 1923. № 69. 29.06. С. 4.
18. [б. а.] 30-ліття філії в Дрогобичі. Богослуження у церкві Св. Трійці. Величавий похід. Святочна академія. Діло. 1934. № 174. 04.07. С. 5.
19. Höflinger T. [prezes.] Małopolski Związek towarzystw muzycznych i Śpiewackich we Lwowie. ATENEUM. 1928. S. 202–232.

References

1. Bermes, I. L. (2008) Kulturno-prosvitnytski tovarystva Drohobychchyny v rozbudovi mystetskoho zhyttia rehionu. 1900-1939 rr. [Cultural and educational societies of Drohobych region in the development of artistic life of the region. 1900-1939 years] *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku: naukovy zapysky Rivnenskoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu*. Vyp.13. Rivne: RDHU. pp. 48–57. (in Ukrainian)
2. Bermes, I. (2008) Mykhailo Ivanenko i muzychne zhyttia Drohobychchyny (20–30-ti roky KhKh st.). [Michael Ivanenko and the musical life of Drohobychnia (20-30s of the twentieth century).] *Visnyk. Prykarpat. un-tu. Mystetstvoznavstvo*. Ivano-Frankivsk: VDV TsIT, 2008. XII-XIII pp. 240–245. (in Ukrainian)
3. Biuletyn (1933). 6, 4. (in Ukrainian)
4. Biuletyn (1933). 7, 3. (in Ukrainian)
5. Havryliuk, M. (1997) «Prosvita» Drohobychchyny kolys i teper.

[«Enlightenment» of Drohobychnia once and now.] Drohobychchyna – zemlia Ivana Franka / Uporiad. M. Shalata. Drohobych: Vidrozhennia. T. 4. pp. 460–465. (in Ukrainian)

6. Halii, M. (2017) Nestor Hornytskyi. Zhyttievyi ta tvorchyi shliakh, pedahohichna ta orhanizatsiina diialnist. Spohady. [Nestor Gornitsky. Life and creative path, pedagogical and organizational activity. Memoirs]Lviv: Liha-Pres. (in Ukrainian)

7. Dilo (1928). 77, 4. (in Ukrainian)

8. Zvity klasnykh kerivnykiv, osobysti lysty uchniv, lystuvannia ta in. dokumenty pro diialnist ukrainskoi pryvatnoi himnazii im. I. Franka v Drohobychi [Reports of class leaders, personal letters of students, correspondence, etc. documents on the activities of the Ukrainian private gymnasium named after. I. Franko in Drohobych] T. 1. TsDIAU m. Lviv. Fond 206. Opys 1. Od. zb. 893. (in Ukrainian)

9. Liudkevych, S. (1937) Orhanizatsiia muzychnoho vykhovannia. [Organization of musical education]. Ridna shkola, iliustrovanyi chasopys dlia vsikh. Lviv. IV, 22. (in Ukrainian)

10. Noha, O. (2006) Khroniky mista teatriv. Teatralne zhyttia Lvova 1920-1944 rokiv. [Chronicles of the City of Theaters. Theatrical life of Lviv 1920-1944 years.] Lviv: NVF «Ukrainski tekhnolohii». (in Ukrainian)

11. Oseredchuk, V. (1997). Kooperatyva y chytalnia «Prosvity» pry vul. Bolonni. [Cooperative and reading room «Prosvita» at the Bologna street.]. Drohobychchyna – zemlia Ivana Franka. Drohobych: Vidrozhennia. T. 1. pp. 276–279. (in Ukrainian)

12. [b. a.] Pratsia chytalen v rotsi 1935 (1936) [The work of readers in the year 1935]. Biuletyn. 6-7. (in Ukrainian)

13. [b. a.] Robitnychi khor u Drohobychi. (1943) [Worker Choir in Drohobych] Holos Pidkarpattia. 26, 6. (in Ukrainian)

14. Piurko, B. (1934) Otsinka produktsii khoriv pid chas 30-litnoho Yuvileiu Filii «Prosvity» v Drohobychi v dni 24 chervnia 1934. [Evaluation of the products of the choirs during the 30th anniversary of the Prosvita branch in Drohobych on the day of June 24, 1934]Yuvileinyi Biuletyn. 6. (in Ukrainian)

15. Romaniak, M. (1997) Tam prosvitianska molodist moia. [There is my enlightenment youth] Drohobychchyna – zemlia Ivana Franka. Drohobych: Vidrozhennia. T. 4. pp. 472–474. (in Ukrainian)

16. [Uchasnyk]. (1924) Boryslav. Kontsert pp. Fedychkivskoi i Shukhevycha. [Borislav. Concert pp. Fedichkovsky and Shukhevych] Dilo. 119, 4. (in Ukrainian)

17. Iuvylei Okruzhnogo Viddilu Vzaimn. Pomochi Uchytelstva. (1923) [Jubilee of the Division of Mutual Assistance of the School.] Dilo. 69, 4. (in Ukrainian)

18. [b. a.] 30-littia filii v Drohobychi. Bohosluzhennia u tserkvi Sv. Triitsi. Velychavyi pokhid. Sviatochna akademiia. (1934) [30th anniversary of the

branch in Drohobych. Divine service in the church of the Holy Trinity. Magnificent hike. Holiday Academy.] Dilo. 174, 5. (in Ukrainian).

19. Höflinger, T. (1928) [prezes.] Małopolski Związek towarzystw muzycznych i Śpiewackich we Lwowie. *ATENEUM*. pp. 202–232.

Martyniv Liubomyr Ihorovych - Candidate of Art Criticism (PhD), leading concertmaster of the Department of Cultural Studies and Art Education of the Drohobych State Pedagogical University named after. I. Franko, Drohobych (Ukraine). E-mail: Liubomyr.Martyniv@i.ua
ORCID 0000-0001-7826-3968

Music as a component of the processes of professionalization of the cultural and artistic life of Drohobych region at the end of the 19th and the beginning of the 20th centuries

The purpose of this intelligence is to analyze the musical and artistic components of cultural and educational processes in the life of the Ukrainian community of Drohobychyna of the interwar period, which prepare the ground for the further professionalization of professional music education. The methodology of the study is to use retrospective and structural-system methods in the analysis of sources; historical - in the study of the peculiarities of the development of the traditions of performing and the formation of the principles of musical creativity in the context of artistic and cultural life of the region. Scientific novelty consists in the fact that for the first time the author has isolated and comprehensively considered the musical components of cultural and educational activity of Ukrainian public associations of Drohobychnia of the studied period. The consistent activity of public, sports, artistic, cultural, educational and singing associations and societies of Drohobych, with numerous amateur groups, resulted in their high creative activity, a strong social request for musical concert activity in the context of national and social events, awareness of the need for its centralization, and professionalism at the level of cells in many towns and villages of the region. The multifaceted study of the aforementioned aspects enables us to identify the sources of professionalization of the concert practice forms relevant for the region relevant to their needs in the professional training of practicing musicians.

Key words: *public unions, societies and associations, cultural and artistic life, professionalization of musical-concert activity.*

Стаття поступила до редакції 15 квітня 2019 року.

УДК 78.441

DOI: <https://doi.org/10.33398/2310-0583.2019.44.130.142>

Віктор Паламарчук

ГІТАРНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ЛІКАРЯ МИХАЙЛА ПОЛУПАЄНКА

Паламарчук Віктор – аспірант, Львівський національний університет імені І. Франка, Львів (Україна). E-mail: guitaristpv@gmail.com
ORCID 0000-0002-1996-5238

Гітарна діяльність українського лікаря Михайла Полупаєнка

Досліджується постать українського гітариста кінця XIX століття Михайла Полупаєнка з метою формування творчого портрету цього музиканта. Для досягнення поставленої мети зібрано біографічні дані, впорядковано репертуар та композиторський доробок М. Полупаєнка, інформацію про зв'язки музиканта з іншими гітаристами. Матеріалом для дослідження особливостей його гітарної техніки слугували зокрема тогочасні посібники з навчання гри на гітарі та фотографії музиканта і його колег-гітаристів. Висунуто гіпотези щодо аплікатурних принципів, яких тримався М. Полупаєнка, визначено загальну стилістичну скерованість його репертуару. Особлива увага привернута до конструктивних особливостей гітари, на якій він грав, розглянуто гіпотези щодо авторства цього інструмента. На базі отриманої інформації доводиться приналежність М. Полупаєнка виконавській школі петербурзького гітариста австрійського походження І. Деккер-Шенка. Виявлено специфічні риси гітарної техніки школи І. Деккер-Шенка та її яскравого представника М. Полупаєнка. Перспективним є детальне дослідження авторських творів та аранжувань М. Полупаєнка, що допоможе виявити характерні риси його композиторського підходу.

Ключові слова: українська гітарна школа, історія гітарного мистецтва, техніка гри на гітарі, класична гітара, російська семиструнна гітара, Михайло Полупаєнко, Михаил Полупаєнко, Иван Деккер-Шенк.

Постановка проблеми. Інформація про учнів славетного українського гітариста М. Соколовського практично відсутня. Виключення являє собою один з помітних представників українського гітарного мистецтва кінця XIX століття Михайло Васильович Полупаєнко. Попри те, що він був широко відомим у